

Organizačno-taktický reflex poriadkovej polície prostredníctvom vybraných druhov organizačno-taktických foriem činnosti pri policajne relevantnej udalosti charakteru sexuálneho zneužívania

Löffler Boris¹

Abstrakt: *Vedecký článok „Organizačno-taktický reflex poriadkovej polície prostredníctvom vybraných druhov organizačno-taktických foriem činnosti pri policajne relevantnej udalosti charakteru sexuálneho zneužívania“ je súčasťou záverečných výstupov výskumnej úlohy 3/2004 – Metódy výskumu a vývoja policajných činností (výsk. VVÚ 130). Článok charakterizuje v teoreticko-spoločenskej rovine policajne relevantnú udalosť ako spúšťací element následných policajno-bezpečnostných činností poriadkovej polície. Ďalej autor charakterizuje zločin sexuálneho zneužívania s pohľadu kriminálneho ako aj trestnoprávného. Autor vedeckého článku vymedzuje stálu službu, hliadkovú službu, obchôdzkovú službu ako nosné organizačno-taktické formy činnosti služby poriadkovej polície, prostredníctvom ktorých táto pôsobí na mieste pri vzniku policajne relevantných udalostí zločinu sexuálneho zneužívania.*

Kľúčové slová: *policajne relevantná udalosť, zločin sexuálneho zneužívania, organizačno-taktické formy činnosti, stála služba, hliadková služba, obchôdzková služba, organizačno-taktický reflex na mieste vzniku PRU zločinu sexuálneho zneužívania.*

Abstract: *The scientific article "Organizational-tactical reflex of order through selected types of organizational-tactical forms of activity in a police-relevant event of the nature of sexual abuse" is part of the final outputs of research task 3/2004 - Methods of research and development of police activities (ex. VVÚ 130). The article characterizes a police-relevant event on a theoretical-social level as a triggering element of subsequent police-security activities of the riot police. Furthermore, the author characterizes the crime of sexual abuse with a criminal as well as a criminal law perspective. The author of the scientific article defines permanent duty, temporary duty, patrol duty as the main organizational and tactical forms of activity of the order police service, through which they act on the spot when police-relevant incidents of the crime of sexual abuse occur.*

Keywords: *police-relevant event, crime of sexual abuse, organizational-tactical forms of activity, permanent service, patrol service, patrol service, organizational-tactical reflex at the place of origin of the PRU crime of sexual abuse.*

Úvod

Medzi policajne relevantnými udalosťami a činnosťami polície je úzka súvislosť a nadväznosť. Podľa toho, o aký druh a dynamiku vývoja, resp. zmenu vo vývoji policajne relevantných udalostí pôjde, závisí aj druh, kvalita a úspešnosť realizovaných policajných činností. Práve z tohto dôvodu sú pre výkon, realizáciu špeciálnych policajných činností dôležité zákonitosti vzniku, zmeny a zániku policajne relevantných udalostí. Policajne relevantné udalosti podmieňujú vznik, priebeh a zánik policajne relevantných situácií.

¹ doc. JUDr. Boris Löffler, PhD., vedúci katedry policajných vied Akadémie PZ.

Policajne relevantná udalosť je dej, ktorý sa pripravuje, vzniká, má svoj priebeh a zaniká a ktorý má za následok vznik policajne relevantnej situácie, na riešenie ktorej je oprávnená a spôsobilá polícia. Policajne relevantná udalosť charakteru sexuálneho zneužívania spadá medzi najzávažnejšie zločiny vyskytujúce sa v dnešnej globálnej rizikovej spoločnosti. Vedecký článok sa zameriava na úvodnú vstupnú fázu procesu policajno-bezpečnostnej činnosti Policajného zboru s akcentom na činnosť služby poriadkovej polície prostredníctvom vybraných druhov organizačno-taktických foriem činnosti služby poriadkovej polície na mieste vzniku takejto udalosti.

Policajne relevantná udalosť

Policajne relevantná udalosť je dej, ktorý sa obvykle stal v minulosti (napr. dokonaný trestný čin). Rovnako ňou možno rozumieť i dej, ktorý sa ešte len pripravuje alebo dej, ktorý práve prebieha.

Klasifikácia policajne relevantných udalostí sa vykonáva podľa viacerých kritérií. Medzi najvýznamnejšie determinujúce kritériá patria napríklad:

- právne posúdenie udalosti,
- zavinenie danej udalosti,
- spôsobenie následku danou udalosťou.

V nadväznosti na delenie podľa právneho posúdenia sa policajne relevantné udalosti kategorizujú do troch skupín:

- trestné činy,
- priestupky,
- iné spoločensky nežiaduce udalosti².

Za policajne relevantnú udalosť sa považuje príprava na trestný čin, pokus trestného činu, ako aj spáchaný, resp. dokonaný trestný čin. Polícia bezprostredne po zistení, že sa páchatel pripravuje na spáchanie trestného činu alebo že ho práve pácha, resp. pokračuje v jeho páchaní, je povinná podľa zásady oficiality začať konať. To znamená, že je povinná svojou činnosťou (opatreniami a úkonmi) zabrániť spáchaniu trestného činu, pokiaľ sa konanie páchatel'a nachádza v štádiu prípravy alebo jeho dokonaniu, pokiaľ sa konanie páchatel'a nachádza v štádiu pokusu. Ak bol trestný čin už spáchaný, resp. bol dokonaný, je povinnosťou polície zistiť, resp. odhaliť jeho páchatel'a, vykonať voči nemu trestné stíhanie a v rámci neho zabezpečiť dostatok dôkazov pre rozhodnutie súdu tak, aby súd mohol o trestnom čine objektívne rozhodnúť a jeho páchatel'ovi uložiť podľa zákona trest alebo uložiť ochranné opatrenie.

Policajne relevantnou udalosťou je aj udalosť posudzovaná normami správneho práva ako priestupok. To znamená, že musí ísť o zavinené konania, ktoré porušujú alebo ohrozujú chránené záujmy spoločnosti a sú za priestupky výslovne označené v zákone o priestupkoch alebo v iných právnych normách správneho práva, pokiaľ nejde o tzv. iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných právnych predpisov. Aj udalosť posudzovaná ako priestupok je konanie, ktoré má určitý stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť. Tento stupeň je však nižší, ako stupeň spoločenskej nebezpečnosti trestného činu. Zákon o priestupkoch presne uvádza, že stupeň spoločenskej nebezpečnosti priestupku je len nepatrný. Zatiaľ čo stupeň spoločenskej nebezpečnosti trestného činu musí byť podľa trestného zákona aspoň vyšší než nepatrný.

² NESVADBA A. Teória policajných a bezpečnostných činností. Bratislava 2004 s. 17-18.

Policajne relevantná udalosť označovaná ako priestupok vyvoláva vznik špecifickej činnosti polície označovanej ako správno-právna činnosť polície, ktorá spočíva v objasňovaní a prejednávaní priestupkov. Policajné orgány podľa ustanovení zákona o priestupkoch niektoré priestupky objasňujú, to znamená, že obstarávajú podklady o priestupku potrebné pre rozhodnutie správneho orgánu.

Za policajne relevantné udalosti sa považujú aj iné policajne relevantné udalosti ako trestné činy alebo priestupky. Ide o udalosti, ktoré nie sú kvalifikované podľa uvedených právnych noriem ani ako trestné činy, ani ako priestupky, ale ktoré taktiež poškodzujú alebo ohrozujú verejný poriadok, životy, zdravie a majetok občanov a preto vyvolávajú aktivitu polície. Takýmito udalosťami môže byť napríklad požiar, ktorý vznikol samozápalom horľavého materiálu, povodeň, víchrica, zemetrasenie, výbuch plynu, samovražda a podobne.³

Miesta, na ktorých došlo k policajne relevantnej udalosti podľa právneho posúdenia, predstavujú pre Policajný zbor miesto, ktoré možno označiť za miesto činu vzniku policajne relevantnej udalosti.

Každý protiprávny čin či čin poškodzujúci, ohrozujúci chránené záujmy je spáchaný, resp. vzniká na určitom mieste a v určitom čase. Toto miesto predstavuje **miesto činu** vzniku protiprávnej udalosti (policajne relevantnej udalosti). Za miesto činu môžeme označiť konkrétny územný priestor (miesto), kde došlo k objasňovanej udalosti, ako i každé iné miesto, ktoré je v príčinnej súvislosti, spojitosti s objasňovaným skutkom. Presná **definícia termínu miesta činu nie je záväzne normatívne stanovená**. Možno teda konštatovať, že ide o výraz právne neurčitý, ktorý je však pre príslušníkov Policajného zboru podieľajúcich sa na objasňovaní predmetnej udalosti dôležitý z viacerých hľadísk:

- prvotne určuje miestnu príslušnosť realizátora následných činností,
- je dôkazom o spáchaní protiprávneho činu,
- je východiskom pre ďalšie objasňovanie a pátranie po páchatel'ovi,
- je miestom výskytu stôp a dôkazov,
- vykonaním ohliadky na mieste možno následne získať poznatky ku spôsobu spáchania ako i času spáchania skutku.

Kriminálna charakteristika zločinu policajne relevantnej udalosti zločinu - sexuálneho zneužívania

„Kriminálna charakteristika trestného činu je definovaná takými vlastnosťami, ktoré ovplyvňujú jednak vznik informácií a faktov o formách trestnej činnosti, ako aj účelovo realizované procesy pri ich poznávaní a využívaní.“ Kriminálnu charakteristiku trestného činu definujú určité vlastnosti, črty, informácie, resp. určité konkrétne znaky ktoré vykresľujú akýsi typický charakter o trestnom čine⁴. Na základe týchto znakov možno efektívnejšie vykonávať kriminálne poznávanie realizované v procese realizácie odhaľovania a objasňovania trestných činov. Vychádzajúc z odbornej publikácie LISOŇA, M. Poznávacie komponenty metodiky odhaľovania a objasňovania trestných činov všeobecnej kriminality možno definovať nasledovné typické znaky vyskytujúce sa v procese odhaľovania a objasňovania trestného činu, ktorými sú napríklad miesto páchania, čas páchania, motivácia páchatel'a, cieľ sledovaný páchatel'om, použitý nástroj pri páchaní trestného činu, predmet útoku, správanie sa páchatel'a, vlastnosti páchatel'a, typické impulzy a iné.

³ NESVADBA, A. Teória policajných a bezpečnostných činností, Bratislava 2004 s. 18-20.

⁴ ANDRIJKOVA.J., Špecifiká odhaľovania a objasňovania trestného činu sexuálneho zneužívania, Bratislava 2020, str. 41.

Na základe vyššie uvedeného z hľadiska kriminálnej charakteristiky trestného činu sexuálneho zneužívania možno uviesť nasledovné typické znaky trestného činu sexuálneho zneužívania:

- patrí medzi vysoko latentné trestné činy,
- patrí medzi najzávažnejšie trestné činy,
- obeť o spáchaní tohto trestného činu väčšinou nikomu nepovie,
- oznámenie prichádza väčšinou až po rokoch,
- môže mať rozsiahly obzvlášť závažný negatívny dopad na obeť tohto trestného činu vyžadujúci si následnú odbornú pomoc a poradenstvo relevantných subjektov,
- vek obeť tohto trestného činu možno označiť za nízky,
- väčšinou ide o páchatel'a páchajúceho sériovú trestnú činnosť alebo trestnú činnosť, ktorá trvá dlhšie časové obdobie,
- páchatel'mi sú obvykle recidivisti,
- trestná sadzba je dostatočne vysoká (poukazuje sa tým na vysokú závažnosť tohto trestného činu),
- prelína sa s inými druhmi trestnej činnosti (napr. násilná kriminalita, drogová kriminalita, iné),
- benevolencia zo strany verejnosti,
- nezáleží na vzdelanostnom stupni páchatel'a,
- páchatel'om je obvykle muž,
- páchatel' a obeť sa väčšinou poznajú (resp. majú tzv. „vzťah“, napríklad príbuzenský vzťah, rodičovský vzťah, kamarátsky vzťah, susedský vzťah a pod.),
- obeť je obvykle jediným svedkom udalosti,
- páchatel' využíva rôzne manipulatívne techniky (napr. za rôzne úkony sexuálneho charakteru odovzdáva obeť darčeky, či peniaze, vydiera obeť vyhrážkami a pod.),
- kontraintuitívne reakcie obeť,
- nízka miera dôvery voči orgánom činným v trestnom konaní,
- obeť ospravedlňuje páchatel'a a za vinu pokladá seba samú,
- veľká časť týchto trestných činov je spáchaná v rómskej komunite,
- mnoho páchatel'ov je vo veku od pätnástich do osemnástich rokov,
- páchatel'mi sú nielen parafilici, ale aj neparafilici, resp. osoby, ktoré sú vzdelané, majú prestížne pracovné pozície, manželky, vlastné deti.

Pre online sexuálne zneužívanie sú okrem vyššie uvedených znakov typické ďalšie nami uvedené nasledovné znaky:

- obeťou sú väčšinou deti, ktoré sú zvedavé, hľadajú si osobu, ktorej by mohli všetko povedať, resp. so všetkým sa zdôveriť,
- páchatel'om sa páči tzv. „komunikačná hra“ cez sociálnu sieť,
- grooming na sociálnej sieti (páchatel' si vytvára dôverný vzťah ku dieťaťu),
- vydieranie (napr. „*Ak mi nepošleš fotografiu s nahými prsiami, tak tvoje doposiaľ zaslané fotografie budem verejne zdieľať.*“ alebo „*Ak to povieš rodičom, tak ťa už nebudú ľubiť.*“),
- iné.

Sexuálne zneužívanie má pre dieťa doslova katastrofálne následky. V dospelosti sa môžu vyskytnúť problémy v sexuálnej a partnerskej oblasti. Objavujú sa ťažké depresie, poruchy vnímania samého seba a taktiež pocity viny, či menejcennosti. Obete sú vykoľajené takpovediac na celý život. Sexuálne zneužitie možno označiť aj ako vražda duše.

Okolnosti sexuálneho zneužitia je nevyhnutné neustále mapovať. Tým sa poskytne tzv. prvá pomoc. Zároveň s obeťou sexuálneho zneužitia je nevyhnutné dlhodobo pracovať za účelom zmiernenia následkov do budúcnosti.

Trestnoprávna charakteristika policajne relevantnej udalosti zločinu sexuálneho zneužívania

Trestný čin sexuálneho zneužívania sa považuje za vysoko závažný trestný čin (zločin), pretože tento trestný čin je páchaný na deťoch, čo je jedna z najzraniteľnejších skupín obyvateľstva. Ide vlastne o trápenie dieťaťa rôznymi spôsobmi ako je ponižovanie, ubližovanie, donútenie, vydieranie a pod. Tento čin je páchaný v rôznych sférach spoločnosti, dokonca aj v cirkevnej sfére a niekedy nadobúda cezhraničné rozmery vykonaním nelegálneho obchodu s deťmi na účel sexuálneho zneužívania, prostitúcie, núteného sobáša, pornografie a iných praktík. Ide o vážny problém spoločnosti, ktorý si vyžaduje účinné opatrenia zo strany štátu, jednotlivých inštitúcií, či jednotlivcov. Dopad na maloletého jedinca má závažné následky, ktoré treba následne riešiť.

Tak ako aj iné trestné činy uvedené v zákone č. 300/2005 Trestného zákona, tak aj trestný čin § 201 sexuálne zneužívanie má svoje typické znaky. Možnosť odhalenia, objasnenia a vyšetrenia tohto činu vysoko znemožňuje vysoká latentnosť, nedostatok dôkazov, nedôveryhodnosť v OČTK, mlčanie, či kontraintuitívne reakcie obeť. Tento čin je zvyčajne páchaný sériovo a to na mieste, kde nie sú žiadni svedkovia. Páchateľ tohto činu využíva nízky vek obeť na jeho spáchanie a taktiež rôznu manipuláciu na to, aby umlčal obeť k prezradeniu skutku. Príklad: „Ak to povieš rodičom, tak im poviem, že si to chcel urobiť ty.“ Okrem toho páchatelia manipulujú s dieťaťom aj prostredníctvom darčiekov, či povolením urobiť dieťaťu niečo zakázané⁵.

Základná skutková podstata tohto trestného činu, resp. zločinu definuje: „Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.“ „Súlož je definovaná ako „spojenie, aj keď len čiastočné spojenie pohlavných orgánov dvoch osôb opačného pohlavia, pričom nemusí dôjsť k sexuálnemu uspokojeniu.“ Pri tomto trestnom čine sa vyžaduje úmysel. Objektom, respektíve chráneným záujmom tohto trestného činu je mravný a fyzický vývoj dieťaťa mladšieho ako pätnásť rokov a jeho sexuálna nedotknuteľnosť. Podľa § 136 Trestného zákona sa neráta deň, kedy nastane právna skutočnosť. To znamená, že takýto trestný čin je možné spáchať ešte v deň pätnástych narodenín. Nezáleží ani na citovej väzbe, pohlavnej zrelosti, či súhlase osoby. Objektívnu stránkou sú teda dve situácie. Prvou z nich je vykonanie súložu. Druhou je vykonanie iného sexuálneho zneužitia (napr. ohmatávanie, či fotografovanie prsníkov alebo pohlavných orgánov, bozkávanie erotogénnych zón a pod.) Subjektom môže byť muž aj žena s výnimkou súložu, kedy to môže byť iba osoba opačného pohlavia. Na naplnenie znaku tohto trestného činu postačuje akákoľvek snaha o pohlavné uspokojenie.

V základnej skutkovej podstate sa neuvádza, či sexuálne zneužitie má obsahovať znak dobrovoľnosti, bezbrannosti obeť alebo použitie násilia. Z toho preto vyplýva, že tento čin nemusí napĺňať žiaden z týchto uvedených znakov a takýto čin je preto trestný aj vtedy, keď s tým osoba mladšia ako pätnásť rokov súhlasila. Podstatným znakom je to, že musí ísť o osobu, ktorá je mladšia ako pätnásť rokov.

⁵ ANDRIJKOVA, J., Špecifiká odhaľovania a objasňovania trestného činu sexuálneho zneužívania, Bratislava 2020, str. 36

Služba poriadkovej polície⁶ a organizačno-taktické formy jej činnosti

Vznik akejkoľvek policajne relevantnej udalosti vyvoláva bezprostrednú reakciu zo strany Policajného zboru ako celku, pričom každá zo služieb Policajného zboru na mieste policajne relevantnej udalosti vykonáva úkony a plní úlohy vyplývajúce zo špecializácie činností, na ktoré bola vytvorená (zriadená). Špecifické postavenie medzi službami, ktoré sa podieľajú pri pôsobení a plnení úloh na mieste policajne relevantnej udalosti (mieste činu) zastáva i služba poriadkovej polície.

Pokiaľ chceme charakterizovať význam služby poriadkovej polície a jej poslanie na mieste policajne relevantnej udalosti je nutné poukázať na jednu z jej charakteristických črt, ktorou je jej bezprostrednosť. To znamená, že plní úlohy v priamom kontakte s občanmi, organizáciami, podnikateľmi, právnickými osobami a podobne, pričom takmer všetku svoju služobnú činnosť realizuje v zmysle princípu verejnosti a transparentnosti. Medzi jej hlavné úlohy patrí ochrana verejného poriadku a boj s protiprávnou činnosťou. Tieto úlohy sú v rozhodujúcej miere zaisťované výkonnými organizačnými zložkami (útvarmi) služby poriadkovej polície, najmä základnými útvarmi služby poriadkovej polície (obvodnými oddeleniami, pohotovostnou motorizovanou jednotkou) prostredníctvom jednotlivých **organizačno-taktických foriem činnosti** za využitia jej vlastných síl a prostriedkov. Možno konštatovať, že služba poriadkovej polície je jednou z najdôležitejších a nosných služieb Policajného zboru. A práve táto služba prispieva v potrebnom rozsahu na vytváranie podmienok pre činnosť ostatných policajných služieb, čo platí i vo vzťahu k miestu policajne relevantnej udalosti.⁷

Služba poriadkovej polície predstavuje výkonný a vnútorne štruktúrovaný aparát najpočetnejšej z policajných služieb. Ide o službu zameranú na riešenie širokospektrálnej problematiky vyplývajúcej z univerzálnosti pôsobnosti Policajného zboru v systéme bezpečnostných orgánov pôsobiacich v Slovenskej republike pri ochrane verejného poriadku a eliminácii protiprávnej a inej nežiaducej činnosti, ktorá má za následok vznik konkrétnej policajne relevantnej udalosti vzťahujúcej sa i k miestu a času jej vzniku.

Obsahová náplň výkonu policajnej verejno-poriadkovej činnosti realizovanej službou poriadkovej polície v sebe zahŕňa rozsiahle spektrum problémov a cieľových oblastí, medzi ktoré spadá i realizácia úkonov a opatrení vzťahujúcich sa k miestu vzniku policajne relevantnej udalosti.

Policajná verejno-poriadková činnosť, prostredníctvom ktorej vykonáva služba poriadkovej polície služobnú činnosť, predstavuje systém krokov, operácií a techník vykonávaných v zmysle zákona a interných predpisov, smerujúcich navonok do prostredia, s cieľom eliminovať reálne či predpokladané negatívne javy ohrozujúce želanú úroveň stavu verejného poriadku a vnútornej bezpečnosti v spoločnosti. Tento cieľavedomý, zámerný a koordinovaný spôsob postupu subjektov pôsobiacich v rámci organizačnej štruktúry služby poriadkovej polície pri plnení vytýčených cieľov v oblasti výkonnej ochrany verejného poriadku v sebe zahŕňa náležitosti (determinanty) určujúce charakter reakcie na tieto negatívne javy, prostredníctvom ktorej tieto včas a efektívne eliminuje či minimalizuje negatívne dôsledky jej vzniku. Úspešnosť tohto konania je teda podmienená včasnou, operatívnou a adekvátnou reakciou kompetentných subjektov a ich spôsobilosťou, odzrkadľujúcou sa v schopnosti účelne a efektívne konať z pohľadu organizácie a taktiky následne realizovaných činností. Bez adekvátnej reakcie z pohľadu organizácie a taktiky následných činností nie je možné dosiahnuť požadovanú úroveň kvality verejného poriadku a vnútornej bezpečnosti v spoločnosti. Forma, ktorou policajné poriadkové orgány navonok pôsobia pri výkone

⁶ Výskum č. 130 Meteňko Jozef, Metódy výskumu a vývoja policajných činností s. 2.

⁷ CHMELA, Z. Management výkonných organizačných článků, Praha 2007 s. 7.

policajnej verejno-poriadkovej činnosti na mieste policajne relevantnej udalosti môže rozhodujúcim spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh a celkový výsledok pri eliminácii vzniku možných škôd, ako i procesu objasňovania udalosti a zistenia páchatel'a predmetnej udalosti.

Organizačno-taktické formy činnosti obvodných oddelení služby poriadkovej polície, prostredníctvom ktorých najčastejšie pôsobí služba poriadkovej polície na mieste policajne relevantnej udalosti (mieste činu) alebo prostredníctvom činnosti ktorej bezprostredne ovplyvňuje dianie na mieste policajne relevantnej udalosti (mieste činu) možno kategorizovať nasledovne:

- *stála služba,*
- *hliadková služba,*
- *obchôdzková služba.*

Stála služba

Stála služba je základnou organizačno-taktickou formou činnosti služby poriadkovej polície, ktorá sa vykonáva nepretržite v plánovaných zmenách operačného dňa, väčšinou v 12 hodinových zmenách, ktoré korešpondujú so zmenami krajských operačných strediskách. Výkon stálej služby musí byť zabezpečený *nepretržite*.⁸

Stálu službu na obvodnom oddelení Policajného zboru vykonáva najčastejšie uniformovaný policajt zaradený na funkciu *referent stála služba*. Pri plnení jednotlivých úloh stálej služby sú využívané technické prostriedky určené na výkon stálej služby, medzi ktoré patria telefonické a rádiové prostriedky, rádiodispečerské zariadenia, záznamová technika, atď.

Počas výkonu stálej služby plní policajt v nadväznosti na výkon služobnej činnosti, či ovplyvňovanie diania na mieste vzniku policajne relevantnej udalosti najmä nasledujúce úlohy:

- prijíma ústne, telefonické, telegrafické a telefaxové oznámenia obsahujúce policajne relevantné informácie a vykonáva následné opatrenia, o čom vedie záznam v knihe fonogramov a hlásení, protokole udalostí a podľa potreby i v knihe inštruktáží,
- prijíma oznámenia o vzniku policajne relevantných udalostí,
- vysielala v neprítomnosti príslušného funkcionára príslušníkov vykonávajúcich hliadkovú a obchôdzkovú službu na miesto vzniku policajne relevantnej udalosti, pričom týchto náležite inštruuje o situácii na mieste vzniku policajne relevantnej udalosti, zabezpečuje koordináciu jednotlivých činností vzhľadom na rozsah jemu zverených kompetencií, ako i preberá po ukončení ich činnosti na mieste hlásenia o vykonaných úkonoch a dosiahnutých výsledkoch,
- plní pokyny operačného strediska, ktoré zväčša predstavuje nadriadený koordinačný orgán usmerňujúci dianie na mieste policajne relevantnej udalosti,
- vykonáva hlásnu službu o vzniku policajne relevantnej udalosti v stanovenom rozsahu a čase, smerom k určeným adresátom,
- plní úlohy na úseku ochrany objektov, ak je na obvodnom oddelení nainštalovaný pult centralizovanej ochrany.

Pomôcky určené pre výkon stálej služby určené k evidovaniu údajov o vzniknutých a zabezpečených policajne relevantných udalostiach:

⁸ Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru.

Kniha fonogramov a hlásení

Jej účelom je trvalé a v časovom slede nadväzujúce zaznamenávanie telefonických, faxových, služobných, ako i osobných oznámení verejnosti. Zápisy v knihe fonogramov a hlásení obsahujú zväčša údaje o oznamovaných, zistených, preverovaných, hlásených skutočnostiach, ako i opatreniach a krokoch, ktoré boli následne zo strany polície vykonané. Zápisy uvedené v knihe fonogramov a hlásení slúžia ako podklad pre vyplnenie knihy inštruktáží, protokolu udalostí, doplnenie pátracích pomôcok a usmernení potrebných pre ďalšiu služobnú činnosť.

Protokol udalostí⁹

Protokol udalostí vedie stála služba. Jeho obsahom sú písomne zaznamenané udalosti ako zistené a oznámené prípady trestnej činnosti a iných udalostí, vrátane vykonaných opatrení a odkazu na číslo registratúrneho denníka, denníka priestupkových spisov a denníka vyšetrovacích spisov.

Ďalej sa do protokolu udalostí zapisujú prípady predvedenia, zaistenia, zadržania alebo zatknutia osôb, ako i osôb, ktoré boli priamo predvedené na súd či iný štátny orgán na základe písomného dožiadania týchto orgánov. Tieto údaje sa zapisujú do protokolu udalostí červenou farbou. Do protokolu udalostí sa ďalej uvádza odovzdanie a prevzatie stálej služby a materiálu súvisiaceho s prijatými udalosťami. ***V súčasnosti sa spracováva výlučne elektronicky prostredníctvom modulu IIS SAP „Udalosť – stála služba“***

Výkon stálej služby je dôležitý nielen pre zabezpečenie riadneho chodu obvodného oddelenia, ale jeho význam zvyrazňuje široká škála okruhov činností, v ktorých sa realizuje. Policajti vykonávajúci stálu službu plní dôležitú úlohu pri koordinácii výkonu ostatných organizačno-taktických foriem činnosti príslušníkov, ktorých prvotne inštruuje, vysiela ich do výkonu služby na realizáciu služobných zákrokov, ***na miesta policajne relevantnej udalosti***, v prípade potreby koordinuje ich činnosť, zabezpečuje lustrácie v evidenciách a v závere výkonu služby sumarizuje výsledky dosiahnuté hliadkami. Taktiež plní úlohu v oblasti realizácie informačného toku formou realizácie hlásnej služby smerom ku určeným okresným či krajským operačným strediskám.

Najdôležitejšia úloha stálej služby spočíva v procese prijímania, evidovania a zaznamenávania oznámení verejnosti týkajúcich sa policajne relevantných udalostí či v bežnom poskytovaní rady či pomoci osobám o túto žiadajúcim. Občan, ktorý sa stal obeťou akéhokolvek protiprávneho konania a chce osobne oznámiť túto udalosť na útvare Policajného zboru sa dostaví na podanie oznámenie zväčša práve na stálu službu obvodného oddelenia. Čiže prvotný kontakt medzi políciou a verejnosťou priamo na útvare Policajného zboru sprostredkovávajú práve policajti pracujúci na stálych službách obvodných oddelení. A práve na základe tohto prvotného kontaktu si poškodený či žiadajúci o pomoc následne vytvára pozitívny či negatívny obraz o akcieschopnosti, odbornej erudovanosti a právnej spôsobilosti Policajného zboru adekvátnym spôsobom zakročiť a konať v záujme ochrany jeho práv.

Dôležitým prvkom pri prijímaní oznámení sú komunikačné schopnosti policajta prijímajúceho osobné oznámenie na útvare, nakoľko neprofesionálne, netaktné, neempatické správanie pri prijímaní oznámenia môže u oznamovateľa vyvolať nedôveru v policajta a v konečnom dôsledku i v Policajný zbor ako celku, čoho dôsledkom môže byť sťaženie alebo dokonca ***zmarenie procesu objasnenia policajne relevantnej udalosti***. Osoba na základe nadobudnutého negatívneho dojmu stratí dôveru, neposkytuje úplné informácie, informácie v požadovanej kvalite či informácie citlivého charakteru, týkajúce sa súkromia či intímneho

⁹ V súčasnej dobe spracovávaný elektronicky avšak na niektorých útvaroch je spracovávaný duálne i v pôvodnej písomnej forme čo považuje autor článku za vhodné.

života, súvisiace s objasňovanou udalosťou. Ďalej je dôležité vytvoriť pozitívny dojem u seniorov, mladistvých, maloletých či osôb evidentne príliš citlivých, ktorých uzatvorenie sa by mohlo vážne narušiť následný včasný priebeh dokumentovania miesta policajne relevantnej udalosti a následného **objasňovania policajne relevantnej udalosti**.

Positívnu rolu v tomto prípade zohráva i samotné prostredie, v ktorom sa predmetný dialóg medzi stálou službou a oznamovateľom odohráva. Väčšina priestorov, v ktorých sú vykonávané stále služby totiž v súčasnej dobe nespĺňa ani základnú požadovanú úroveň. Rovnako dôležitý je i spôsob komunikácie policajta vykonávajúceho stálu službu s oznamovateľom, ktorý oznamuje vznik policajne relevantnej udalosti telefonicky, veľa krát i anonymne, pretože až do chvíle, kedy sa nepreukáže opak, musíme brať každé jedno oznámenie ako pravdivé a preveriť ho. Mnohokrát sú prvotné informácie od takéhoto oznamovateľa jediným zdrojom poznatkov pre policajtov, ktorý musia na ich základe následne rozhodnúť o forme a metóde ďalšieho postupu či o výbere a následnom použití donucovacích prostriedkov či vlastnej ochrane pred útočníkom pri výkone služobného zákroku na **mieste policajne relevantnej udalosti**. Podcenenie spôsobu a formy prijatia informácií či neúplné a nedôsledné následné informovanie a inštruovanie zakročujúcich policajtov o faktoch a poznatkoch získaných z obsahu oznámenia viažuceho sa ku policajne relevantnej udalosti môže mať za následok zmarenie objasňovania predmetnej udalosti ako i iné negatívne následky viažuce sa k realizátorom predmetných činností na mieste policajne relevantnej udalosti (mieste činu).

Hliadková služba

Hliadkovou službou sa rozumie služobná činnosť hliadky Policajného zboru vykonávaná za účelom zabezpečenia ochrany verejného poriadku a plnenia ďalších bezpečnostných úloh. Výkon hliadkovej služby sa plánuje podľa stavu a vývoja bezpečnostnej situácie. Hliadkovú službu na obvodnom oddelení vykonáva spravidla **referent**.

Hliadkou rozumieme policajta alebo niekoľko policajtov zväčša v služobnej rovnošate (za istých okolností, ak tak rozhodne príslušný funkcionár, i v civilnom odevu). Hliadka vykonáva svoju činnosť v určenom **úseku hliadky**. Mimo určeného úseku hliadky môže vykonávať určenú činnosť, ak jej k tomu dá pokyn príslušný funkcionár. V určenom úseku hliadky musí hliadka dodržiavať vopred stanovené **pevné stanoviská**.¹⁰ Určený úsek hliadky opustiť či nedostaviť sa v stanovenom čase na určené pevné stanovište môže hliadka len v prípade, že si to vyžaduje úspešné dokončenie služobného zákroku alebo opatrenia, ktoré nemôže byť zabezpečené inak (patrí sem napr. prenasledovanie páchatel'a trestnej činnosti, poskytnutie pomoci zraneným osobám, náhla nevoľnosť člena hliadky, **zabezpečovanie miesta vzniku policajne relevantnej udalosti** alebo ak na to dá pokyn príslušný funkcionár. O opustení určeného úseku hliadky či o prípadnej neúčasti na kontrolnom stanovišti hliadka bezodkladne informuje so zdôvodnením stálu službu alebo operačné stredisko.

Hliadka vykonáva hliadkovú službu pešo, na služobnom motorovom vozidle alebo služobným plavidlom, pričom pomer medzi jazdou a peším hliadkovaním určí riaditeľ základného útvaru. Pri jazde v úseku hliadky je potrebné dbať, aby rýchlosť služobného vozidla umožňovala členom hliadky vizuálne sledovať bezpečnostnú situáciu v určenom úseku hliadky. Hliadka musí byť počas výkonu hliadkovej služby v neustálom rádiovom spojení so stálou službou a operačným strediskom.

Hliadka pred nástupom do výkonu hliadkovej služby absolvuje na útvare **inštruktáž**, ktorú vykoná príslušný funkcionár či v jeho neprítomnosti stála služba. Účelom inštruktáže je oboznámiť hliadku s bezpečnostnou situáciou, pátraním po osobách a veciach, doplnenie

¹⁰ Nariadenie prezidenta Policajného zboru č.80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru.

pátracích pomôcok, uloženie konkrétnych úloh, ktoré má hliadka v priebehu výkonu služby plniť, ďalšie pokyny a usmernenia, kontrola výstroje a výzbroje či úpravy zovňajšku, určenie úseku hliadky, kde bude vykonávať stanovenú činnosť a plniť jednotlivé úlohy, stanoviť kontrolné body, volací znak, čas a miesto odpočinku, služobné vozidlo či plavidlo, ktoré bude hliadka používať.¹¹

Policajti velení do hliadkovej služby používajú pri jej výkone **inštruktážny záznam a kartu úseku**. Inštruktážny záznam je základná administratívna pomôcka policajta vykonávajúceho hliadkovú službu alebo obchôdzkovú službu. Zapisujú sa do neho i údaje súvisiace s činnosťou policajta na mieste policajne relevantnej udalosti.

Karta úseku sa spracováva pre každý úsek hliadkovej služby. Jej obsahom sú údaje charakterizujúce a vymedzujúce úsek, dôležité objekty a miesta, ktorým je potrebné počas výkonu hliadkovej služby venovať zvýšenú pozornosť, rozpis základných povinností, pevné stanovišťa. Súčasťou karty úseku je aj mapa, prípadne plánik či schéma úseku. Pred ukončením výkonu služby spracuje policajt velený do hliadkovej služby **záznam zo služby**. Obsahom záznamu zo služby je sumár výsledkov dosiahnutých počas výkonu služby a splnenie stanovených úloh.

Obchôdzková služba

Obchôdzkovú službu vykonáva na obvodnom oddelení Policajného zboru primárne **referent s územnou a objektovou zodpovednosťou**. Obchôdzková služba sa vykonáva v pridelennej (zverenej) **územnej časti obvodu**. Za pridelenú územnú časť obvodu má policajt, ktorému táto bola zverená (pridelená), **územnú a objektovú zodpovednosť**.¹²

Ďalším dôležitým prvkom charakterizujúcim obchôdzkovú službu je **miestna a osobná znalosť**. Výkon obchôdzkovej služby sa plánuje podľa stavu a vývoja bezpečnostnej situácie. Policajt vykonávajúci obchôdzkovú službu nastupuje výkon služby spravidla na útvare obvodného oddelenia. Môže však nastúpiť výkon obchôdzkovej služby i priamo v územnej časti obvodu. Formu spôsobu komunikácie pri nástupe do územnej časti obvodu i jeho ukončenie, vykonanie inštruktáže pred nástupom určí riaditeľ. Obsahom inštruktáže je i stanovenie kontrolných bodov a ďalších náležitostí podobne, ako je tomu i pri hliadkovej službe.

Obchôdzkovú službu vykonáva policajt do nej velený v služobnej rovnošate. Na základe rozhodnutia príslušného funkcionára môže byť obchôdzková služba vykonávaná i v civilnom odeve. Obchôdzková služba môže byť vykonávaná pešo i na služobnom motorovom vozidle.

Dôležitou pomôckou určenou pre výkon obchôdzkovej služby je **karta územnej časti obvodu**.¹³ Túto vedú a aktualizujú určení policajti, ktorým je zverená príslušná územná časť obvodu. Obsahom karty územnej časti obvodu je číslo územnej časti obvodu, zoznam ulíc, obcí a osád, prehľad adries orgánov štátnej správy, súdov, prokuratúry, úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, iných dôležitých objektov a miest, napríklad objekty osobitnej dôležitosti, banky, peňažné inštitúcie, čerpacie stanice, ústavy na výkon trestu, detekčné ústavy zdravotníckeho zariadenia, školské zariadenia, regionálne kancelárie, adresy dobrovoľných strážcov poriadku, prípadne ďalšie dôležité údaje a kontakty viažuce sa na miesta, osoby významné pre činnosť referenta s územnou a objektovou zodpovednosťou. Súčasťou karty územnej časti obvodu býva

¹¹ Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru.

¹² Nariadenie prezidenta Policajného zboru č.80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru.

¹³ Príloha Nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru.

i mapa alebo plánik územnej časti obvodu ako i ústrižky označujúce zaevidované neobjasnené udalosti viažuce sa k príslušnej územnej časti obvodu.

Ďalšou administratívnou pomôckou, podobne ako to je aj u hliadkovej služby je **inštruktážny záznam**. Po ukončení obchôdzkovej služby spíše policajt úradný záznam.

Obchôdzkovú službu možno považovať za **najdôležitejšiu organizačno-taktickú formu činnosti** vôbec vzhľadom na jej význam pri získavaní policajne relevantných informácií z vonkajšieho prostredia, ako i z hľadiska vytvárania pozitívnej verejnej mienky a prehlbovania dôveryhodnosti k Policajnému zboru. Policajt, ktorý dokáže nadviazať pozitívny kontakt s prostredím, v ktorom vykonáva obchôdzkovú službu, si dokáže vybudovať také vzťahy a zázemie, ktoré mu zaručia následné efektívne plnenie stanovených úloh. Je dôležité pôsobiť profesionálne, no pritom ľudsky, smerom k obyvateľom tých častí obcí a miest, kde vykonáva svoju pôsobnosť.

Ľudia žijúci v územnej časti obvodu by mali poznať svojho referenta s územnou a objektovou zodpovednosťou, aby sa na neho mohli v prípade núdze s dôverou obrátiť o radu a pomoc a referent s územnou a objektovou zodpovednosťou by im mal byť vždy pripravený podať pomocnú ruku. Je veľmi dôležité, aby sa referent s územnou a objektovou zodpovednosťou zúčastňoval na udalostiach dôležitých pre obec či územnú časť obce, kde pôsobí. Neustály kontakt s osadenstvom obce a preukázanie profesionálnej spôsobilosti v nadväznosti na plnenie si služobných povinností pri výkone služobnej činnosti, či vykonávaní služobných zákrokov vytvára základný predpoklad pre opätovné vytváranie pozitívneho obrazu verejnosti o činnosti Policajného zboru ako celku. V prípade, že si policajt pôsobiaci na funkcii referenta z územnou a objektovou zodpovednosťou dokáže získať na svoju stranu ľudí vo svojom obvode, vytvára tak významný predpoklad pre úspešné fungovanie následných súčinnostných vzťahov napríklad so službou kriminálnej, či cudzineckej polície pri eliminácii, či objasňovaní policajne relevantných udalostí súvisiacich so zvereným teritóriom. Podnietiť u občanov záujem o spoluprácu v boji s protiprávnou činnosťou si vyžaduje získanie ich dôvery a túto svojim následným pôsobením naďalej prehlbovať.

Špecifiká hliadkovej, obchôdzkovej služby vzťahujúce sa ku miestu vzniku policajne relevantnej udalosti

Hliadková a obchôdzková služba má isté špecifiká, ktoré ovplyvňujú formu, obsah i rozsah jej realizácie. Prvotným a nosným špecifikom príznačným najmä pre realizáciu obchôdzkovej služby je už spomínaná miestna a osobná znalosť **Dokonala miestna a osobná znalosť je pre účelný a efektívny postup na mieste policajne relevantnej udalosti a následný proces jej objasňovania nevyhnutná**. Ich význam spočíva v poznatkovej základni, ktorá tvorí informačnú databázu, na základe ktorej dokáže príslušný referent s územnou a objektovou zodpovednosťou vyhodnotiť možnosti svojho následného konania, smerujúceho k odstráneniu negatívnych dôsledkov pôsobenia potencionálnych či reálne konajúcich páchatel'ov policajne relevantných udalostí a ich protiprávne konanie predpokladať a následne prípadne i eliminovať. Bezprostredne tak s ňou súvisí celková efektívnosť realizácie krokov smerujúcich k ochrane verejného poriadku a bojom s protiprávnou činnosťou. Získanie dokonalej miestnej a osobnej znalosti je proces dlhodobý a súvisí s dobou pôsobenia určeného policajta v teritóriu územnej časti obvodu, jeho prístupom k výkonu svojej funkcie, morálnymi, osobnostnými charakteristikami a v neposlednom rade i v schopnosti komunikovať s okolím, v nadväzovaní kontaktov a získavaním si dôvery obyvateľov žijúcich v územnej časti jemu prideleného obvodu.

Miestnou znalosťou rozumieme dokonalú znalosť všetkých miest a objektov v pridelenej územnej časti obvodu, ktoré sú svojim významom a charakterom dôležité pre

činnosť referentov s územnou a objektovou zodpovednosťou pri ochrane verejného poriadku v boji s protiprávnou činnosťou ako i pri eliminácii vzniku policajne relevantných udalostí. Pri miestnej znalosti ide o dôkladné poznanie:

- hraníc pridelenej územnej časti obvodu a hraníc celého územného obvodu obvodného oddelenia, kde je policajt zaradený,
- miest, kde dochádza k častému narušovaniu požadovanej úrovne verejného poriadku a k páchaniu protiprávnej činnosti,
- miest a objektov, kde dochádza k sústredovaniu osôb trestaných pre páchanie protiprávnej činnosti alebo osôb dopúšťajúcich sa protiprávnej činnosti (pohostinstvá a výčapy, rôzne úkryty ako napr. jaskyne, štôlne, parky, lomy, zrúcaniny, opustené neobývané a nevyužívané budovy fabriek, skladov, kotolní a pod.),
- miesta, kde dochádza ku nelegálnemu obchodu s kontrabandom, najmä tržníc, burzových a predajných miest či už oficiálne ho či neoficiálneho charakteru,
- znalosť dislokácie inštitúcií a organizácií, ktorých činnosť je dôležitá pre bezpečnosť a stabilitu v územnej časti obvodu (napríklad hasičské stanice, lekárska pohotovosť, havarijné a opravárenské služby, úrady štátnej správy či samosprávy),
- miesta, ktoré sú vo zvýšenej miere viktímne (čerpacie stanice, záložne, banky, večierky, pošty, herne, zlatníctva),
- miesta, ktorých charakter ich predurčuje na zvýšenú ochranu z dôvodu zaistenia bezpečnosti obyvateľstva (napr. zdroje pitnej vody, plynové a elektrické rozvážacie stanice, jadrové elektrárne, podniky vyrábajúce produkty farmaceutického charakteru či laboratória ktoré s nimi pracujú, podniky vyrábajúce či pracujúce s nebezpečnými chemickými látkami, látky rizikového charakteru a pod.).

Osobnou znalosťou rozumieme dôkladnú znalosť osôb bývajúcich alebo majúcich iný vzťah k pridelenej územnej časti obvodu, ktoré sú z hľadiska výkonu svojej funkcie, či zamestnania alebo svojej doterajšej či predchádzajúcej činnosti dôležité pre plnenie úloh referentov s územnou a objektovou zodpovednosťou pri ochrane verejného poriadku a predchádzaniu a odhaľovaní protiprávnej činnosti spadajúcej do pôsobnosti obvodného oddelenia.

Ide najmä o znalosť nasledovných osôb:

- osoby dôležité pre činnosť referentov s územnou a objektovou zodpovednosťou z hľadiska ich doterajšej protiprávnej činnosti. Dôležité je ovládať identifikačné údaje, prezývky, špecifické individuálne telesné znaky, tetovania, špecifické znaky ich protiprávneho pôsobenia úroveň a spôsob života, styky, kontakty, správanie, prípadné pracovné zaradenie, (ide o osoby viac krát súdne trestané, recidivistov, osoby navádzajúce na trestnú činnosť, osoby vyrábajúce, či zadovažujúce nástroje, či prostriedky na spáchanie protiprávnej činnosti, díleri omamných a psychotropných látok, pouličné gangy, osoby so sklomí k mravnostnej trestnej činnosti a pod.),
- osoby, ktoré sú ochotné spolupracovať s Policajným zborom, poskytujú informácie o pripravovanej protiprávnej činnosti, informácie o pripravovanom narušovaní verejného poriadku, chuligánstva súvisiaceho so športovými podujatiami,
- osoby, ktoré z titulu svojej funkcie alebo zamestnania sú povinné spolupracovať s políciou, poprípade ohlasovať protiprávnou činnosť či narušenie verejného poriadku,
- osoby, ktorých poznatková základňa zaručuje úspešnú a efektívnu realizáciu policajnej verejno-poriadkovej činnosti, starosta, poslanci obecných či mestských zastupiteľstiev, pracovníci pohostinstiev a herní, poštovní doručovatelia, duchovní, pracovníci čerpacích staníc, domoví dôvernici, všímaví seniori dlhodobo žijúci v záujmových lokalitách,

- osoby, ktoré sú vo zvýšenej miere viktimne (môžu sa stať pre svoju dôverčivosť, či nízky stupeň inteligencie, duševnú nevyzretosť, finančnú tieseň ľahkou obeťou protiprávneho konania či môžu byť na spáchanie takéhoto konania zneužitú).

Informácie, ktorými disponuje policajt s dokonalou miestnou a osobnou znalosťou, môžu vo veľmi výraznej miere priamo na **mieste vzniku policajne relevantnej udalosti** uľahčiť následný proces operatívno-pátracích činností a tým i samotný proces objasňovania policajne relevantnej udalosti.

Ako ďalší príklad možno uviesť vykonávanie tzv. **postriežky**, ktorá sa vykonáva na základe nadobudnutých relevantných informácií svedčiacich o skutočnosti možného vzniku **protiprávnej udalosti smerujúcej ku konkrétnemu objektu (miestu), ktoré sa má stať miestom činu vzniku policajne relevantnej udalosti**. Táto špecifická podoba výkonu istej kumulovanej podoby strážnej a hliadkovej či obchôdzkovej služby sa vykonáva na základe rozhodnutia kompetentného funkcionára základného útvaru skryte či polo skryte v civilnom odevu s využitím možnosti utajenia vzhľadom na špecifiká, ktoré poskytuje okolie (terénne nerovnosti, prírodné útvary, okolité objekty) ako i využitie rôznych technických prostriedkov (ďalekohľad, termovízia, noktovízory), ktorými by mali byť policajti vykonávajúci túto činnosť vybavení s cieľom eliminácie predpokladaného bezprostredne hroziaceho vzniku policajne relevantnej udalosti a predísť tak možnému vzniku škôd.

Dôležitým špecifikom činnosti hliadkovej a obchôdzkovej služby je fakt, že **jej príslušníci bývajú v drvivej väčšine prípadov prvou zložkou Policajného zboru, ktorá prichádza na miesto policajne relevantnej udalosti** a osoba, ktorá sa stala obeťou páchatel'a protiprávneho konania sa prvotne stretá, **nadväzuje kontakt práve s policajtom vykonávajúcim hliadkovú či obchôdzkovú službu**. Je preto nesmierne dôležité, akým spôsobom dokáže policajt vyhodnotiť vzniknutú situáciu na mieste policajne relevantnej udalosti a následne adekvátnym spôsobom konať tak, aby vytvoril čo najlepšiu východiskovú pozíciu pre vykonanie následných operatívnych či procesných úkonov.

Praktické aspekty pôsobnosti služby poriadkovej polície na mieste vzniku policajne relevantnej udalosti

V sumáre možno konštatovať, že **služba poriadkovej polície** prostredníctvom svojich organizačno-taktických foriem činnosti a to stálej služby, hliadkovej služby a obchôdzkovej služby **plní dôležitú úlohu** ako jedna z nosných služieb podieľajúcich sa na pôsobení **v súvislosti s miestom policajne relevantnej udalosti (miestom činu)**. **Jej obsahom je nielen vykonanie služobného zákroku na mieste policajne relevantnej udalosti**, ale i množstvo následných činností viažucich sa k osobitným druhom policajných činností ako napríklad:

- **poskytnutie prvej pomoci** zraneným osobám na mieste policajne relevantnej udalosti (mieste činu),
- **zaistenie miesta policajne relevantnej udalosti** pre účely trestného či priestupkového konania (ohradenie miesta páskou),
- **zabránenie znehodnotenia** upotrebitelných **stôp** nachádzajúcich sa na mieste činu,
- **zabránenie odchodu osôb z miesta policajne relevantnej udalosti**, ktoré by svojim svedectvom mohli napomôcť k objasneniu udalosti,
- **zabránenie príchodu nepovolaných osôb na miesto** policajne relevantnej udalosti, ktoré by svojim konaním mohli cielene či z nebanlivosti znehodnotiť stopy, sťažiť objasňovanie a pod.,
- **zabezpečenie svedkov** schopných zreprodukovať policajne relevantné informácie umožňujúce objasnenie policajne relevantnej udalosti,

- **odklon dopravy** z miesta či okolia miesta policajne relevantnej udalosti ,
- **zamedzenie** vzniku ďalších majetkových **škôd**, ktoré by mohli vzniknúť v dôsledku protiprávnej činnosti páchatel'a,
- **informovanie stálej služby**, resp. operačného strediska o nadobudnutých poznatkoch a vývoji situácie na mieste vzniku policajne relevantnej udalosti z dôvodu prípadného nasadenia väčšieho množstva či druhu síl a prostriedkov, resp. informácie dôležité pre výkon činnosti iných služieb a zložiek, činnosť ktorých bude nevyhnutná na mieste policajne relevantnej udalosti,
- **koordinácia činností** prebiehajúcich **na mieste** policajne relevantnej udalosti (mieste činu), ak si to situácia vyžaduje,
- **spolupráca s ostatnými zložkami** integrovaného záchranného systému,
- **zhromažďovanie policajne relevantných informácií** viažucich sa k policajne relevantnej udalosti či k miestu policajne relevantnej udalosti,
- **súčinnosť s ostatnými službami** Policajného zboru na mieste činu,
- **spolupráca s ostatnými zložkami** podieľajúcimi sa na plnení úloh na mieste policajne relevantnej udalosti.

Postup polície na mieste vzniku policajne relevantnej udalosti zločinu sexuálneho zneužívania

Prijatie oznámenia

Zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov definuje povinnosť prijať a preveriť všetky podané oznámenia alebo všetky získané podnety z vykonania prvotných zásahov na mieste činu. Pod pojmom oznamovateľ treba rozumieť osobu, ktorá dospela k tomu záveru, že došlo k spáchaniu trestného činu¹⁴. Oznamovateľom môže byť rodič dieťaťa, lekár, občan, súrodenec, učiteľka, kamarát/ka dieťaťa, sused/ka dieťaťa, príslušník polície, svedok (len výnimočne), obeť (len výnimočne), páchatel' (len výnimočne) a iné subjekty. Špecifikom podania oznámenia je to, že ho najčastejšie podáva tretia osoba (rodič, lekár, pedagóg, občan, iné subjekty), a to osobne na stálu službu, telefonicky na operačné stredisko (kraj) alebo písomne (anonymne, neanonymne), ale aj osobne referentovi s územnou a objektovou zodpovednosťou, (napr. referentovi špecialistovi pre prácu v komunitách), referentovi hliadkovej služby, no taktiež osobne, či telefonicky sociálnemu pracovníkovi. S priamym oznámením referentovi s územnou a objektovou zodpovednosťou (napr. referentovi špecialistovi pre prácu v komunitách) a referentovi hliadkovej služby sa v praxi nestretávame, avšak mohli by sme sa stretnúť, v prípade ak oznamovateľ voči policajtovi požíva vážnosť a dôveru.

Výsluch oznamovateľ'a

Podaním a následným prijatím oznámenia je potrebné oznamovateľ'a vypočuť o skutočnostiach, s ktorými sa obeť oznamovateľ'ovi zdôverila, ak nevypovedá samotná obeť. Najprv je potrebné získať informácie o tom, kedy a kde sa oznamovateľ' s obeťou rozprávali o spáchanom zločine, kto začal rozhovor o spáchanom zločine a či je oznamovateľ'ovi páchatel' známy. Ďalej by sa mali získavať informácie o detailnom obsahu rozhovoru, o tom, či telo dieťaťa bolo podrobené lekárskej prehliadke, ako sa dieťa správalo po spáchaní zločinu a pod.

¹⁴ ANDRIJKOVA, J., Špecifiká odhaľovania a objasňovania trestného činu sexuálneho zneužívania, Bratislava 2020, str. 64

Evidencia a vyhodnotenie oznámenia z hľadiska časového odstupu od spáchania trestného činu

Podané oznámenie je potrebné vždy najprv vyhodnotiť z hľadiska časového úseku, ktorý uplynul od spáchania trestného činu. Oznámenie môže byť podané buď s odstupom času alebo bez odstupu času (hneď). Dôvodom neskorého oznámenia trestného činu býva vek dieťaťa, rozumová a vôľová nevypelost', citový vzťah k obeti, strach, pocit zahanbenia, pocit menejcennosti, dary získavané od páchatel'a a pod. Každé podané oznámenie je nutné zaevidovať do systému určeného na evidenciu podaných oznámení. Následne sa zaevidované oznámenie postúpi relevantnému subjektu, ktorý bude s uvedeným oznámením pracovať.

Vyslanie hliadky alebo obchôdzky¹⁵ na miesto činu alebo odstúpenie oznámenia

Ak je oznámenie podané hneď po spáchaní skutku vyšlú sa na miesto činu policajti prvého kontaktu (hliadka- v úseku hliadky , obchôdzka- v územnej časti obvodu). Hliadka alebo obchôdzka môže byť na miesto udalosti vyslaná po oboznámení stálou službou obvodného oddelenia, ak došlo k oznámeniu priamo na útvare obvodného oddelenia alebo môže byť vyslaná operačným strediskom, ak je podanie uskutočnené telefonicky.

V prípade ak je medzi spáchaním činu s podaním oznámenia veľký časový úsek, obvodné oddelenie oznamovateľ'a nevypočuje a odstúpi podané trestné oznámenie do troch dní na Odbor kriminálnej polície Okresného riaditeľ'stva Policajného zboru. V tomto prípade spracuje len hlásenie o podanom oznámení a odstúpení.

Vykonanie prvotných úkonov na mieste činu

V prípade krátkeho časového úseku medzi spáchaním činu a podaním oznámenia, prípadne zistením spáchania činu priamo hliadkou alebo obchôdzkou, príslušníci polície prvého kontaktu vykonávajú súbor úkonov a opatrení. Každá situácia je však individuálna a jedinečná, preto je nutné pre každý prípad získať, čo najviac informácií, dôkladne ich zanalyzovať, vyhodnotiť a následne rozhodnúť o vykonaní najvhodnejších a najefektívnejších úkonov a opatrení. Pre znázornenie ako príklad uvádzame nasledovné úkony a opatrenia policajtov prvého kontaktu ktorí sú vyslaní na miesto činu ihneď po spáchaní trestného činu:

- uzavretie miesta činu a okolia pred možným vstupom nepovolaných osôb,
- zabránenie v pokračovaní páchania trestnej činnosti,
- poskytnutie prvej pomoci, ak došlo k zraneniu osoby,
- zabezpečenie lekárskej prehliadky,
- zadržanie podozrivej osoby (ak sa ešte nachádza na mieste činu),
- zaistenie svedkov,
- použitie služobného psa,
- zabezpečenie ochrany vecí, stôp, dôkazov pred možným poškodením,
- zabezpečiť zaznamenanie spôsobu príchodu subjektov prvého zásahu a vyznačiť vykonané zmeny.

¹⁵ ANDRIJKOVA, J., Špecifiká odhaľovania a objasňovania trestného činu sexuálneho zneužívania, Bratislava 2020, str. 65

Výsluch svedka

Medzi prvotné úkony patrí vykonanie výsluchu svedka. Za tzv. „očitých svedkov“ možno najčastejšie považovať len obeť tohto zločinu, pretože tento zločin je skoro vždy spáchaný bez prítomnosti svedkov, teda napr. doma v byte, v lese blízko detského ihriska, prostredníctvom Internetu a pod.

Hľadaním svedkov môžeme nájsť osoby, ktoré môžu potvrdiť alebo vyvrátiť určité skutočnosti. Hovoríme o skutočnostiach, o ktorých už niekto vypovedal vo svojej výpovedi, napríklad: Ako sa páchatel správal pred a po spáchaní trestného činu? Ako páchatel konal pred a po spáchaní trestného činu?

Prvý kontakt s obeťou

Sexuálne zneužívanie je veľmi citlivá, osobná téma, o ktorej obeť obvykle nechce hovoriť, a preto niekedy skutok popiera, či reaguje kontraintuitívne. Z tohto dôvodu je prvotný kontakt s obeťou (dieťaťom) veľmi dôležitý. Mala by sa naviesť priateľská, chápaná, milá, citlivá, ústretová atmosféra¹⁶, ktorá by mala zotrvať v priebehu celého odhaľovania, objasňovania, či vyšetrovania skutku. Ako sme už uviedli, nutnosť uvedeného prístupu vymedzuje zákon o obetiach trestných činov, ktorý definuje, že dieťa sa považuje za obzvlášť zraniteľnú obeť.

Výsluch obete

Medzi prvotné úkony patrí aj vykonanie výsluchu obete. Výsluch dieťaťa by mal byť realizovaný osobitnou taktikou prispôsobenou veku, duševnej zrelosti, fyzickej zrelosti, sociálnej zrelosti a vývoja osobnosti ako celku.

Obeť tohto trestného činu môže byť:

- len poškodenou osobou,
- poškodenou osobou a zároveň aj oznamovateľom (výnimočne).

Pri výsluchu dieťaťa sa získavajú informácie o mieste a čase spáchania tohto zločinu, o tom, či dieťa a páchatel majú nejaký vzťah, čo pri páchaní tohto zločinu páchatel rozprával, či sa obeť bránila, ako sa bránila, či obeť kričala, či obeť vyhľadala lekársku pomoc a pod. Výsluch a zadržanie podozrivej osoby, prípadne vyžiadanie súhlasu na zadržanie podozrivej osoby

Ak sa na mieste činu podozrivá osoba ešte nachádzala, vykoná sa jeho zadržanie a následný výsluch o skutočnostiach o tom, ako sa páchatel pripravoval na spáchanie trestného činu, aký má páchatel vzťah k obeti, ako sa obeť správala po vysielaní erotických impulzov zo strany páchatela, ako sa obeť bránila, akým spôsobom sa pokúšal utajiť spáchanie trestného činu, či páchatel trpí nejakou duševnou poruchou a pod.

Ak sa však podozrivá osoba na mieste činu už nezdržiavala, vyžiada sa súhlas od prokurátora na zadržanie podozrivého. Prokurátor túto žiadosť buď odsúhlasí alebo nie. Ak súhlas nedá, podozrivý sa predvolá a vypočuje ako svedok. Ak súhlas na zadržanie dá, tak uvedie aj dátum a čas (neurčitý čas), na ktorý sa súhlas vydáva.

¹⁶ ANDRIJKOVA, J., Špecifiká odhaľovania a objasňovania trestného činu sexuálneho zneužívania, Bratislava 2020, str. 65.

Vyhlasenie pátrania po podozrivej osobe

Keď sa podozrivá osoba nezadrží v prvý a druhý deň, resp. osoba sa nezdržiava v mieste svojho pobytu, tak sa zaeviduje do informačného systému PATROS, čím sa vyhlási pátranie po podozrivej osobe. Takto vypočutá osoba sa buď prepustí na slobodu, ak nie sú pochybnosti alebo sa proti nej vznesie obvinenie spolu s návrhom na vzatie do väzby.

Obhliadka miesta činu

Obhliadku definujeme ako procesný úkon, špecifickú metódu alebo ako systémovú činnosť. Podstata spočíva v bezprostrednom pozorovaní kriminalisticko-relevantnej udalosti. Cieľom je vyhľadať stopy, zaistiť ich, priebežne skúmať, hodnotiť, všetky stopy dôkladne zadokumentovať, zisťovať ich vzájomné vzťahy a iné okolnosti (napríklad príčiny, podmienky, motívy a domnienky)

Obhliadka miesta činu bude úspešná vtedy, keď bude vykonaná dôkladná a bezchybná činnosť príslušníkov polície prvého zásahu. Po tom, čo sú odovzdané informácie príslušníkom polície prvého zásahu, vedúci výjazdovej skupiny vykoná orientačnú obhliadku, resp. prekontroluje (oboznami sa s) doposiaľ vykonané úkony a opatrenia príslušníkmi polície, ktorí boli na mieste činu prví, následne danú situáciu vyhodnotí, navrhne a vykoná ďalšie úkony a opatrenia.

Po orientačnej obhliadke nasleduje tzv. detailná obhliadka, ktorou sa vykonáva proces vyhľadávania, zaisťovania, hodnotenia a dokumentovania stôp, vzťahov, iných okolností, ktoré majú vzťah s kriminalisticko-relevantnou udalosťou na mieste činu. Cieľom obhliadky miesta činu je zistiť ako, akým spôsobom, kým, čím, prečo, za akých okolností a pod. bol spáchaný trestný čin.

Na konci vykonávania obhliadky vedúci výjazdovej skupiny overí, či boli vykonané všetky úkony a opatrenia na mieste činu a v okolí miesta činu. Ak všetky úkony a opatrenia vykonané neboli, tak navrhne ich doplnenie.

Po uskutočnení jednotlivých úkonov nasleduje vykonávanie ďalších opatrení, ktoré z obhliadky miesta činu a okolia bezprostredne vyplývajú. Sú nimi napríklad opatrenie určovania charakteru prípadu, či pátranie po horúcej stope a pod.

Keďže hovoríme o zločine sexuálneho zneužívania, za najdôležitejšie dôkazy, ktoré je nevyhnutné pri obhliadke miesta činu získať sú biologické stopy (napr. spermie, moč, krv, sliny, vlasy, chlpy a iné)

Súčinnosť služby kriminálnej polície so službou poriadkovej polície

Služba poriadkovej polície je najčastejšie prvou službou, ktorá prichádza do kontaktu s oznamovateľom a s miestom činu, kde dochádza alebo došlo k spáchaniu zločinu sexuálneho zneužívania.

Služba poriadkovej polície sa o tomto trestnom čine môže dozvedieť rôznymi spôsobmi. Najčastejšie dochádza k podaniu trestného oznámenia od občana – rodiča, učiteľa a pod., pričom väčšinou sa jedná o trestné oznámenie o trestnom čine, od ktorého spáchania uplynul veľký časový úsek. Takéto trestné oznámenia je služba poriadkovej polície povinná odstúpiť na odbor kriminálnej polície okresného riaditeľstva Policajného zboru.

Z uvedeného vyplýva, že pri odhaľovaní a objasňovaní zločinu sexuálneho zneužívania vznikajú súčinnosťné vzťahy medzi službou poriadkovej polície a službou kriminálnej polície.

Záver

Autor vedeckého článku Organizačno-taktický reflex poriadkovej polície prostredníctvom vybraných druhov organizačno-taktických foriem činnosti pri policajne relevantnej udalosti charakteru sexuálneho zneužívania zastáva názor, že prvotný kontakt policajného zboru či už s poškodenou osobou resp. páchatelom policajne relevantnej udalosti zločinu sexuálneho zneužívania prostredníctvom stálej, hliadkovej či obchôdzkovej služby predstavuje kľúčový faktor smerujúci k objasneniu predmetnej udalosti. Organizačno taktický reflex realizovaný prostredníctvom stálej, hliadkovej resp. obchôdzkovej služby opovažuje za kľúčový faktor eliminácie resp. objasnenia zločinu sexuálneho zneužívania. Rovnako dôležitý je z jeho uhla pohľadu i kooperačný vzťah súčinnosti medzi službou poriadkovej polície a službou kriminálnej polície pri danej udalosti.

Použitá literatúra

1. ANDRIJKOVA. J., Špecifiká odhaľovania a objasňovania trestného činu sexuálneho zneužívania, Bratislava 2020, str. 104
2. CHMELA, Z. 2007. Management výkonných organizačných článkú. Policejní akademie ČR v Praze. Praha 2007. ISBN 978-80-7251-259-1.
3. KOČAN,Š.,LOFFLER,B.,ZÁMEK,D. Poriadková polícia. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, ISBN: 978-80-7380-462-6, s. 393
4. LÖFFLER, B., BLATNICKÝ, J. Vedecká štúdia - Analýza potreby súčinnosti pri realizácii pôsobnosti vybraných zložiek na mieste vzniku policajne relevantnej udalosti / mieste činu/, Teoria a prax vyšetrovania- interdisciplinárne aspekty – zborník vedeckých prác, ISBN 978-80-8054-709-7, Akadémia PZ 2017
5. Výskum č. 130 Meteňko Jozef, Metódy výskumu a vývoja policajných činností.
6. Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru
7. NESVADBA, A. 2004. Teória policajných a bezpečnostných činností. Bratislava. 2004. ISBN 80-8054-324-0.